

УДК 336.7:658.1

С. В. Качула,
д. е. н., професор, професор кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2540-862X>
А. О. Щербак,
магістрант кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Дніпровський державний аграрно-економічний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0005-3756-7128>

DOI: 10.32702/2306-6792.2025.21.101

ІННОВАЦІЙНІ ФІНАНСОВІ ІНСТРУМЕНТИ ЯК МЕХАНІЗМИ ПІДТРИМКИ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВ У ПЕРІОД ВІЙСЬКОВИХ ЗАГРОЗ

S. Kachula,
Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of Finance,
Banking and Insurance, Dnipro State Agrarian and Economic University
A. Shcherbak,
Master's student of the Department of Finance, Banking and Insurance,
Dnipro State Agrarian and Economic University

INNOVATIVE FINANCIAL INSTRUMENTS AS MECHANISMS FOR MAINTAINING ENTERPRISE RESILIENCE DURING MILITARY THREATS

У статті досліджено теоретико-методологічні засади розвитку інноваційних фінансових інструментів як чинника зміцнення фінансової стійкості підприємств у період військових загроз. Розкрито сутність і класифікацію сучасних фінансових інновацій, окреслено їх роль у мінімізації ризиків, підвищенні адаптивності бізнесу та забезпеченні економічної безпеки. Обґрунтовано, що інтеграція інноваційних фінансових інструментів у систему корпоративного управління є ключовою умовою стійкості підприємств до шоків. Виокремлено найбільш ефективні форми фінансової підтримки — краудфандинг, венчурне фінансування, цифрові платформи залучення капіталу, страхування воєнних ризиків, "зелені" та соціальні облігації. Запропоновано концептуальні напрями вдосконалення системи підтримки фінансової стійкості підприємств, які базуються на посиленні синергії між державним регулюванням, приватним сектором і фінансовими інноваціями як основою сталого розвитку національної економіки.

The article explores the theoretical and methodological foundations for developing innovative financial instruments as key factors in strengthening the financial resilience of enterprises under conditions of military threats. The research emphasizes the growing importance of adaptive financial mechanisms capable of ensuring business stability amid increased uncertainty, disrupted value chains, destruction of infrastructure, and structural transformation of financial systems. The essence, functions, and classification of innovative financial instruments are analyzed through the lens of their impact on enterprise sustainability, highlighting their role in risk mitigation, liquidity maintenance, and strategic flexibility. It is demonstrated that integrating fintech solutions, alternative financing platforms, and risk-sharing instruments into corporate governance frameworks enhances the capacity of firms to withstand external shocks and maintain operational continuity. Particular attention is paid to digital financial platforms, venture and crowdfunding models, defense-related insurance products, and the development of green and social bonds as tools for post-war recovery,

investment diversification, and environmental and social responsibility initiatives. The article substantiates that in wartime economies, innovative financial instruments function not only as sources of liquidity but also as mechanisms for restoring stakeholder confidence, optimizing capital flows, stabilizing markets, and supporting long-term investment planning. The conceptual framework proposed by the authors focuses on improving the system of financial resilience support through public-private cooperation, modernization of financial regulation, integration of digital monitoring tools, and encouragement of innovation-driven investment activity. The study concludes that financial resilience under military threats requires a hybrid approach combining traditional instruments of financial policy with novel technologies, adaptive risk management strategies, and comprehensive monitoring systems. Such an approach fosters sustainable economic recovery, enhances competitiveness, strengthens corporate governance, and ensures long-term stability of enterprises operating in high-risk and post-conflict environments, while simultaneously contributing to the broader resilience of national economies.

Ключові слова: фінансова стійкість; інноваційні фінансові інструменти; воєнні загрози; антикризове управління; державно-приватне партнерство; банківські та небанківські інститути; фінансові технології.

Key words: financial resilience; innovative financial instruments; military threats; crisis management; public-private partnership; banking and non-banking institutions; financial technologies.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Сучасні економічні та соціальні процеси в Україні перебувають під значним впливом військових загроз, що створює високий рівень нестабільності та невизначеності для підприємств усіх секторів економіки. В умовах війни підприємства стикаються з різноманітними фінансовими ризиками: скороченням оборотних коштів, порушенням ланцюгів постачання, зниженням доходів, збільшенням кредитного навантаження та необхідністю адаптації до швидко змінюваного середовища. Традиційні механізми фінансового управління та стандартні інструменти підтримки бізнесу часто виявляються недостатніми для забезпечення фінансової стійкості підприємств у кризових умовах. У цьому контексті особливу актуальність набуває застосування інноваційних фінансових інструментів, які дозволяють підприємствам не лише підтримувати ліквідність і стабільність фінансових результатів, але й ефективно управляти ризиками, залучати ресурси через банківські та небанківські канали, використовувати FinTech-рішення та механізми державно-приватного партнерства. Водночас відсутність систематизованого підходу до класифікації, оцінки ефективності та інтеграції цих інструментів у фінансову політику підприємств створює наукову і практичну проблему, що потребує детального дослідження.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженням фінансової стійкості підприємств та ролі інноваційних фінансових інструментів у кризових умовах займалися як іноземні, так і вітчизняні науковці. Так, у зарубіжних роботах, зокрема в публікаціях S. Dudley, S. Ferenzi та T. Clemens [9], R. Murray [20] основна увага приділялась застосуванню фінансових інструментів у стратегічних та оборонних механізмах, розглядалась роль обмеження доступу до фінансових ресурсів та створення спеціалізованих міжнародних фінансових установ для підтримки стійкості підприємств під час криз. О. Radchenko, L. Tulush, S. Leontovych [22] вивчали питання інтеграції фінансових інструментів у національні системи безпеки та ефективність їх застосування у кризових умовах. Вітчизняні дослідження акцентували увагу на специфіці українського бізнес-середовища та ролі державної політики у підтримці фінансової стійкості підприємств. Зокрема, В. Поліщук [5] вивчав стратегії управління фінансовими ризиками бізнес-структур під час військових конфліктів, порівнюючи досвід України та Ізраїлю. С. Лаптев та О. Захаров [18] досліджували вплив державної політики на економічну безпеку підприємств, зокрема через інструменти державно-приватного партнерства та антикризове фінансування. О. Прокопенко та співавтори [6] аналізували економічну безпеку машинобудівного комплексу України, визначаючи роль інноваційних

фінансових механізмів та державної регуляції у забезпеченні стійкості підприємств. Загалом, дослідники концентрувалися на: стратегічному застосуванні фінансових інструментів у кризових та воєнних умовах; оцінці державних програм підтримки бізнесу; управлінні фінансовими ризиками та економічною безпекою окремих секторів; порівняльному аналізі міжнародного досвіду. Водночас, залишається недостатньо вивченою безпосередня роль саме інноваційних фінансових інструментів як механізмів підтримки стійкості підприємств у період військових загроз, зокрема їх системна класифікація, оцінка ефективності та інтеграція в корпоративну фінансову політику. Саме це визначає актуальність теми статті, що орієнтована на розробку концептуальної моделі використання інноваційних фінансових інструментів для підвищення адаптивності та фінансової стійкості українських підприємств у кризових умовах.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Визначити роль інноваційних фінансових інструментів у забезпеченні фінансової стійкості підприємств в умовах військових загроз та розробити рекомендації щодо їх ефективного застосування.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

У сучасній економічній науці поняття "інноваційні фінансові інструменти" розглядається як багатовимірна категорія, що поєднує фінансову інженерію, технологічні інновації та стратегічне управління ризиками. Їх сутність полягає у створенні нових або вдосконалених форм фінансових контрактів, активів і механізмів, які забезпечують більш гнучке, ефективне та безпечне залучення капіталу в умовах зростання невизначеності та турбулентності економічного середовища. Теоретичною основою цього підходу є поєднання постулатів неокласичної фінансової теорії, інституціоналізму та поведінкової економіки, що дозволяє розглядати фінансові інструменти не лише як джерело вартості, а й як засіб стабілізації економічних процесів.

Фінансові інструменти традиційно класифікують за формою власності, рівнем ризику, терміном обігу та функціональним призначенням. Проте в контексті воєнних загроз і кризових явищ формується нова парадигма їх осмислення — як інструментів адаптивної стійкості. У цій системі інноваційні фінансові інструмен-

ти виступають не просто елементом ринку капіталів, а стратегічним чинником виживання бізнесу, який забезпечує швидке відновлення ліквідності, перерозподіл ризиків, доступ до ресурсів і диверсифікацію фінансових потоків.

Відповідно до концепції фінансової інженерії, запропонованої у роботі R. Merton [19] та J. Finnerty [15], інноваційність фінансових інструментів полягає у здатності модифікувати грошові потоки, створюючи нові форми фінансових відносин і підвищуючи ефективність управління ризиком. Прикладом таких інструментів можуть слугувати похідні цінні папери, структуровані продукти, гібридні облігації, фінансові токени, "зелені" та "військові" облігації, а також інструменти, засновані на фінансових технологіях. У період воєнних загроз інноваційні фінансові інструменти виконують функцію шок-абсорбера, пом'якшуючи вплив руйнівних факторів на фінансові результати підприємств.

Суттєвою особливістю сучасного етапу розвитку є зміщення акценту від традиційного капіталозалучення до цифрового фінансування та інтегрованих фінансових платформ, що базуються на штучному інтелекті, блокчейні та смартконтрактах, що створює передумови для формування "екосистемної моделі фінансування", у якій підприємства можуть взаємодіяти безпосередньо з інвесторами, державними фондами та фінансовими посередниками, використовуючи такі інструменти, як токенизація активів, краудфандинг, peer-to-peer кредитування, страхування з елементами InsurTech. Такі механізми істотно розширюють інституційну базу фінансового ринку, підвищуючи його адаптивність і стійкість до шоків.

Теоретичний базис інноваційних фінансових інструментів тісно пов'язаний із концепцією фінансової стабільності, яка трактується як здатність економічної системи протидіяти дестабілізуючим впливам і забезпечувати безперервність фінансових потоків. На відміну від класичних підходів, що зосереджуються на ліквідності та прибутковості, сучасні дослідники підкреслюють значення інноваційного аспекту як чинника саморегулювання фінансової системи [17]. У цьому контексті інноваційні інструменти виступають засобом підтримки фінансової стійкості підприємств, даючи змогу компенсувати втрати, викликані зовнішніми ризиками, через диверсифікацію джерел фінансування, створення страхових буферів і гнучке управління капіталом.

Варто також наголосити на еволюції категорійного апарату. Якщо раніше поняття інно-

Таблиця 1. Порівняльна характеристика традиційних та інноваційних фінансових інструментів

Критерій	Традиційні фінансові інструменти	Інноваційні фінансові інструменти
Основна форма	Акції, облігації, депозити	Токени, «зелені» та «військові» облігації, деривативи, краудфандингові контракти
Джерело фінансування	Банківський капітал, ринок цінних паперів	Цифрові платформи, FinTech-екосистеми, інституційні інвестори
Рівень ризику	Помірний, регульований	Змінний, залежить від цифрових ризиків і регуляторного середовища
Інструменти управління ризиком	Страховання, резервування	Смартконтракти, токенизація активів, автоматизовані ризик-моделі
Регуляторна база	Національні фінансові нормативи	Гібридна модель (державне + саморегулювання + міжнародні стандарти)
Гнучкість використання	Обмежена	Висока, адаптивна до зовнішніх шоків
Потенціал для воєнного періоду	Обмежений	Високий — забезпечує мобілізацію капіталу, диверсифікацію ризиків і фінансову стабільність

Джерело: сформовано авторами на основі [1; 4; 7; 18].

ваційний фінансовий інструмент ототожнювалося з похідними активами чи складними цінними паперами, то нині воно охоплює цифрові фінансові продукти, фінансові стартапи, альтернативні платформи кредитування та навіть фінансові механізми, які поєднують функції банківського й небанківського секторів. Така трансформація зумовила необхідність систематизації інструментів за ознаками інноваційності, функціонального призначення та ризик-профілю.

Інноваційні фінансові інструменти не лише сприяють модернізації фінансових ринків, а й формують нову архітектуру фінансової системи, засновану на адаптивній стійкості. Їх впровадження забезпечує підприємствам здатність функціонувати навіть в умовах екзогенних шоків, спричинених військовими загрозами, створюючи стратегічну основу для збереження фінансової стабільності та підвищення ефективності економічного управління в період турбулентності.

У контексті сучасної парадигми фінансової інноваційності, фінансові інструменти трактуються не лише як форми обігу капіталу, а як механізми трансформації ризиків, що дозволяють підприємствам адаптуватися до зовнішніх загроз, зокрема військових, інституційних та ринкових.

Інноваційні фінансові інструменти охоплюють як модифікації традиційних форм (облігації, деривативи, страхові продукти), так і нові види активів, засновані на цифрових тех-

нологіях — токенизовані активи, блокчейн-контракти, децентралізовані кредитні механізми тощо. Міжнародні інституції приділяють значну увагу розвитку фінансових інновацій як чинників стійкості економічних систем. Так, у звіті Світового Банку підкреслюється, що інноваційні фінансові інструменти забезпечують "підвищення ефективності розподілу ресурсів, розширення доступу до фінансування та зниження транзакційних витрат" [23]. Організація економічного співробітництва та розвитку (OECD) у своєму аналітичному огляді наголошує, що фінансові інновації стають "каталізаторами адаптивності бізнесу до шоків, включно з геополітичними" [21]. У свою чергу, Європейський банк реконструкції та розвитку (EBRD) реалізує практичні моделі впровадження таких інструментів, зокрема — гарантійних схем, страхування воєнних ризиків, програм торговельного фінансування та підтримки приватного сектору в Україні. Згідно зі звітом EBRD, банк спрямовує фінансові ресурси на розвиток інноваційних кредитно-гарантійних інструментів і фінансових технологій, що "дозволяють підприємствам функціонувати навіть за умов збройних конфліктів та обмеженого доступу до капіталу" [11]. Додатково, у звіті EBRD зазначено, що "банк зосередив понад € 2,1 млрд фінансування на підтримці українських підприємств, зокрема через воєнні гарантії, лізингові інструменти та механізми сек'юритизації оборотного капіталу" [11].

У наукових працях українських дослідників [5; 6; 18] інноваційні фінансові інструменти розглядаються як засоби формування фінансової гнучкості підприємств та підвищення їх антикризового потенціалу. Зокрема, підкреслюється, що в умовах воєнних ризиків саме доступ до альтернативних форм фінансування — краудфандингових платформ, зелених та соціальних облігацій, страхових гарантій і програм державно-приватного партнерства — стає чинником не лише виживання, а й розвитку бізнесу. На відміну від класичних джерел капіталу, інноваційні фінансові інструменти поєднують фінансову функцію з управлінською, оскільки передбачають участь інвесторів у стратегічному плануванні або в оцінці соціально-економічних ефектів проектів.

Теоретичні підходи до класифікації інноваційних фінансових інструментів за останнє десятиліття еволюціонували від простих типологій за джерелом фінансування до складних моделей, які враховують рівень цифровізації, ступінь ризику, часову гнучкість і можливість мультиплікаційного ефекту. Науковці виділяють три концептуальні підходи: структурний, що базується на формі інструменту (цінні папери, кредити, деривативи); функціональний, який визначає цільове призначення інструментів (страхування ризиків, стимулювання інвестицій, підтримка ліквідності); та інноваційно-технологічний, який акцентує на ступені використання фінансових технологій (FinTech, блокчейн, штучний інтелект) [1; 4; 7; 18]. Зіставлення цих підходів наведено у таблиці 2.

Інноваційні фінансові інструменти у контексті військових загроз слід розглядати як практичні механізми, що змінюють структуру фінансування підприємств та спосіб управління ризиками. За даними дослідження Дія-бізнес, лише 9,4% компаній зазначили, що підсумки їхньої діяльності за перше півріччя 2023 року перевищили очікувані результати, тоді як у 24,4% підприємств показники відповідали прогнозам. Водночас близько 12,8% підприємств повідомили, що протягом цього періоду їхня господарська активність була майже повністю призупинена [2]. Згідно проведення опитування в 2023 р., фінансово-економічний стан бізнесу оцінили на "відмінно" — лише 1,3% респондентів, "добре" — 14,2%, "задовільно" — 51,8% і "погано" — 32,7% [2].

В умовах обмеженого доступу до традиційних джерел капіталу, перебоїв у логістичних

Таблиця 2. Порівняння концептуальних підходів використання фінансових технологій

Підхід	Критерій класифікації	Ключові приклади інструментів	Роль у підтримці стійкості підприємств
Структурний	Форма фінансового активу	Облігації воєнного часу, сек'юритизовані кредити	Забезпечують доступ до довгострокового капіталу
Функціональний	Ціль використання	Гарантійні фонди, страхові деривативи, ESG-облігації	Зменшують ризики втрат і стимулюють інвестиції
Інноваційно-технологічний	Рівень технологічності	Краудфандинг, токенизовані активи, DeFi-продукти	Підвищують фінансову гнучкість і швидкість залучення ресурсів

Джерело: сформовано авторами на основі [1; 4; 7; 18].

ланцюгах та підвищеної невизначеності ключові інструменти, які демонструють практичну користь, належать до таких категорій: гарантійні схеми та програми страхування воєнних ризиків, механізми сек'юритизації оборотного капіталу, лізинг і факторинг, альтернативні платформи фінансування (краудфандинг, P2P), а також цифрові FinTech-рішення (токенізація активів, смартконтракти, автоматизовані платформи торговельного фінансування). Підтримка та розвиток цих інструментів міжнародними фінансовими інституціями та донорськими механізмами стають важливим елементом реального інструментарію відновлення і функціонування підприємств в умовах війни. Як приклад, EBRD реалізує гарантійні ініціативи та проекти з покриття воєнних ризиків, що покликані відновити можливість страхового покриття вантажних перевезень та знизити бар'єри для торгівлі й логістики [12].

Емпіричні та аналітичні дослідження міжнародних організацій підтверджують, що цифрові фінансові рішення істотно розширюють доступ до фінансування та підвищують швидкість реакції ринку на шоки. Огляди і політичні нотатки Міжнародного валютного фонду та Світового банку демонструють, що FinTech-інновації можуть зменшувати транзакційні витрати, підвищувати прозорість угод та сприяти фінансовій інклюзії, що у своїй сукупності посилює фінансову стійкість економічних агентів у кризах. Однак ці ж джерела звертають увагу на потребу регуляторного супроводу і підвищення цифрової грамотності для мінімізації нових векторів ризику [16].

Аналітична практика EBRD щодо України показує, що гарантійні схеми та war-risk insurance мають подвійний ефект: по-перше, вони зменшують прямі ризикові витрати

(премії, відшкодування), по-друге — відновлюють поточкову логістику і кредитні лінії, що безпосередньо впливає на оборотні джерела фінансування підприємств. У середовищі, де глобальні перестраховальні ринки тимчасово виключають певні території з покриття, донорські гарантії та мультисторонні програми (спільно з приватними перестраховиками) можуть відновити доступ до ринку страхування й кредитування, мультиплікативно підвищивши стійкість підприємницьких ланцюгів. Конкретні ініціативи EBRD у цьому напрямі включають гарантії для відновлення war-risk insurance і програм торгового фінансування, які дозволяють українським компаніям відновлювати експортні операції та внутрішню логістику [12].

Вітчизняні дослідження останніх років розглядають інноваційні інструменти через призму адаптивної політики підприємств і державної підтримки. У працях українських авторів О. Прокопенко, О. Редьки, О. Гарматюк та В. Казакова [6] наголошується, що в умовах воєнних загроз особливе значення набувають механізми, які поєднують фінансову підтримку з управлінською і страхово-гарантійною складовими: гарантійні фонди для МСП, лізингові програми з гнучкими графіками, факторинг для швидкого звільнення оборотного капіталу, а також спеціалізовані державні програми з відшкодування ризиків. Українські аналітики також підкреслюють необхідність створення інституційного середовища, яке б забезпечувало взаємодію держави, банківського сектору та приватних платформ для швидкого масштабування таких інструментів у кризовий період [6].

З позицій практичного застосування важливо виділити три механізми впливу інноваційних фінансових інструментів на стійкість підприємств:

1) ліквіднісна підтримка, що реалізується через факторинг, лізинг і короткострокові кредитні лінії;

2) розподіл і трансфер ризику (гарантії, перестраховування, страхування воєнних ризиків, деривативи);

3) довгострокове інвестиційне відновлення (сек'юритизація, зелені та спеціалізовані облігації, державно-приватні інвестиційні платформи).

Комплексне застосування цих механізмів дозволяє не лише миттєво реагувати на шок, але й формувати передумови для швидшого відновлення операційної діяльності підприємств. Досвід реалізації подібних механізмів у поєднанні з міжнародною технічною допомо-

гою фіксується у звітних матеріалах міжнародних банків та донорських програм [12].

Найбільший ефект досягається через поєднання інструментів. Наприклад, гарантійна програма, що супроводжується сек'юритизацією оборотного капіталу й одночасним використанням цифрових платформ для швидкого розміщення кредитних ресурсів, дозволяє одночасно знизити кредитний ризик, збільшити ліквідність підприємства та відновити ланцюги поставок.

Разом із тим міжнародні і вітчизняні джерела також фіксують низку обмежень і ризиків, що потребують уваги при застосуванні інноваційних інструментів. До них відносяться: підвищена вразливість цифрових рішень до кібератак і операційних збоїв, регуляторна невизначеність щодо нових фінансових продуктів, проблеми ліквідності на місцевих ринках, а також недостатній рівень фінансової грамотності серед частини підприємств та інвесторів. Існує потреба в адаптації правового поля та розвитку локальних інституцій (гарантійних фондів, перестрахових спілок), щоб мінімізувати ці ризики та забезпечити масштабування інструментів у кризові періоди [6].

Підвищення фінансової стійкості підприємств у період військових загроз вимагає системного підходу, що поєднує інституційну перебудову, розвиток інструментального арсеналу та технологічну модернізацію фінансової інфраструктури. На рівні концептуальної побудови пріоритети мають включати формування гнучких гарантійно-страхових механізмів, масштабування інструментів швидкого звільнення ліквідності, розвиток цифрових каналів фінансування та створення умов для ефективної взаємодії держави, міжнародних донорів і приватного сектору. Досвід роботи багатосторонніх банків та донорських програм засвідчує доцільність поєднання донорської підтримки з інструментами сек'юритизації і гарантування, що дозволяє відновлювати торговельні ланцюги й страхове покриття в найкоротші терміни [12].

Першим напрямом концептуального вдосконалення є розвиток гарантійних платформ і спеціалізованих фондів, що забезпечують трансфер ризику від банків та страхових компаній на донорів і міжнародні перестраховальні механізми. Такий підхід дозволяє знизити вартість кредитування для підприємств та відновити роботу ринків, які були виключені з традиційних перестраховальних пулів. Практичні ініціативи EBRD з запуском гарантій для war-risk insurance і торгового фінансування

демонструють, що комбіновані гарантійні рішення можуть відновлювати покриття для вантажних перевезень і сприяти відновленню експорту [13]. Паралельно важливо розробляти моделі часткового державно-приватного співфінансування гарантій, які б мали прозорі критерії відбору бенефіціарів і механізми моніторингу.

Другим важливим напрямом є впровадження та масштабування інструментів швидкого доступу до ліквідності, зокрема факторингових програм, програм сек'юритизації оборотного капіталу та цільових ліній рефінансування. Інструменти мають бути адаптовані до воєнного стану через спрощені процедури оцінки кредитоспроможності, коротші цикли прийняття рішень та тимчасові державні гарантії портфельців, що підвищує оперативність реагування на шоки. Практика донорів і міжнародних фінансових інституцій підтверджує ефективність поєднання факторингу з кредитними гарантіями для відновлення платіжних ланцюгів і забезпечення безперервності операцій підприємств [12].

Третій напрям пов'язаний із розвитком цифрових фінансових рішень як інфраструктурної основи для швидкої мобілізації ресурсів. Токенізація активів, смартконтракти та платформи реєр-to-реєр фінансування відкривають додаткові канали ліквідності й дають змогу структуровано переводити частину неринкових активів у ліквідні інструменти. Водночас міжнародні аналітичні матеріали наголошують на необхідності збалансованого нормативного середовища для FinTech-інновацій, яке поєднуватиме захист інвесторів з гнучкістю для експериментальних рішень [23]. Політика підтримки має включати стимулювання платформи для малих і середніх підприємств, навчальні ініціативи щодо цифрової фінансової грамотності та технічну допомогу з впровадження рішень DeFi/InsurTech у локальному контексті.

Четвертий напрям стосується інтеграції антикризових механізмів у моделі державно-приватного партнерства (ДПП). ДПП може бути ефективною формою мобілізації додаткових ресурсів для відновлення виробництва, модернізації логістики та розбудови локальної страхової спроможності. Концептуальною задачею є розробка прозорих механізмів співінвестування, які мають чіткі тригери активації у разі екзогенних шоків, визначені процедури розподілу ризиків і умови переходу від тимчасових донорських програм до стійких ринкових рішень. Одночасно варто посилювати інституційну спроможність місцевих гарантійних

фондів і перестраховувальних структур, щоб вони могли виконувати роль "першої лінії" підтримки для МСП під час криз.

П'ятий напрям — підвищення фінансової грамотності підприємств і розвиток інструментів інформаційної підтримки. Навчальні програми, шаблони бізнес-планів, стандарти фінансового стрес-тестування та інструменти цифрового моніторингу дозволяють підприємствам оперативно оцінювати вразливості та приймати обґрунтовані рішення щодо залучення інструментів підтримки. Дослідження резилієнс-факторів українських МСБ підтверджують, що підприємства з вищим рівнем фінансового менеджменту й доступом до цифрових послуг демонструють кращу адаптацію під час воєнного тиску [10].

Окремим, але взаємопов'язаним напрямом є адаптація регуляторної та правової бази до нових фінансових реалій. Регулятор має запровадити тимчасові, чітко таргетовані норми, які дозволяють використовувати інноваційні продукти під час надзвичайних ситуацій (наприклад, прискорене ліцензування для платформ фінансової підтримки, спрощені правила щодо прийнятності активів для сек'юритизації тощо), але водночас забезпечувати гарантії захисту прав кредиторів і інвесторів та елементи кібербезпеки. Координація між регуляторами фінансового ринку, антимонопольними та секторними органами має стати пріоритетом для уникнення регуляторних прогалин під час масштабного впровадження інновацій.

Для практичної реалізації зазначених напрямів доцільно запропонувати матрицю заходів, що поєднує політичні ініціативи, інструментальні рішення та інституційні кроки. Така матриця повинна містити:

- а) перелік пріоритетних інструментів (гарантії, факторинг, сек'юритизація, лізинг, FinTech платформи);
- б) джерела фінансування (донори, державні бюджети, приватні інвестори);
- в) механізми впровадження (ДПП, програми технічної допомоги, навчальні ініціативи);
- г) критерії моніторингу й оцінки результативності (індикатори відновлення торговельних потоків, динаміка ліквідності підприємств, рівень охоплення страхуванням).

Міжнародний досвід показує, що чітко структуровані матриці та КРІ сприяють швидшому масштабуванню інструментів і підвищенню прозорості розподілу ресурсів [12].

Водночас важливо врахувати потенційні ризики та побічні ефекти від масштабного використання інноваційних інструментів: концен-

трація ризиків у нових платформах, залежність від зовнішнього фінансування, можливі спотворення ринкових стимулів та технічні вразливості. Тому концептуальний підхід має передбачати механізми стримувань і противаг: диверсифікацію джерел фінансування, поступове зменшення донорської субсидіарності, розвиток місцевого перестраховування та нарощення регуляторної і операційної спроможності учасників ринку. Також треба забезпечити прозорі процедури аудиту й звітності для програм підтримки, щоб уникнути нецільового використання ресурсів і знизити ризики корупційних практик.

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

У ході дослідження з'ясовано, що в умовах воєнних загроз фінансова стійкість підприємств формується не лише як функція управління капіталом чи ризиками, а як здатність адаптуватися до шоків через використання гнучких фінансових інструментів, технологічних інновацій і партнерських моделей взаємодії між державою, фінансовими інститутами та бізнесом. Інноваційні фінансові інструменти — гарантійні програми, воєнне страхування, факторинг, сек'юритизація оборотного капіталу, краудфандингові платформи, цифрові кредитні сервіси — набувають стратегічного значення для підтримки ліквідності та безперервності операцій підприємств, особливо малого і середнього бізнесу. Аналіз показав, що фінансові інновації забезпечують багатовимірний ефект: по-перше, вони розширюють доступ підприємств до капіталу за рахунок диверсифікації джерел фінансування; по-друге, знижують ризики неплатоспроможності через розподіл фінансових зобов'язань між різними учасниками ринку; по-третє, створюють передумови для глибшої інтеграції підприємств у глобальні фінансові потоки навіть за умов воєнної нестабільності. Розвиток таких інструментів сприяє переходу до нової парадигми фінансової стійкості, що поєднує традиційні механізми фінансування з технологічними рішеннями на базі FinTech і цифрової аналітики. Результати дослідження засвідчили, що для ефективного функціонування системи підтримки фінансової стійкості необхідно забезпечити інституційне поєднання гарантійних, страхових та фінтех-платформних рішень, підтриманих механізмами державно-приватного партнерства. Важливу роль відіграють міжнародні фінансові інституції (EBRD, OECD, IMF, Світовий банк), які

створюють базу для розширення донорських і гарантійних програм, здатних компенсувати ризики воєнного періоду та забезпечити поступовий перехід до ринкових форм фінансування. Подальший розвиток системи підтримки фінансової стійкості підприємств в Україні потребує вдосконалення нормативно-правової бази, інституціоналізації механізмів швидкого доступу до фінансових ресурсів, цифровізації процедур фінансового моніторингу, а також розвитку фінансової грамотності та підготовки підприємницького сектору до роботи в умовах високої невизначеності. Особливого значення набуває формування ефективних систем оцінки ризиків, які дозволять адаптувати використання інноваційних інструментів до воєнного контексту без втрати довіри інвесторів і кредиторів. Таким чином, інноваційні фінансові інструменти у сучасних умовах виступають не лише засобом виживання підприємств, але й каталізатором їх структурного оновлення, підвищення продуктивності та конкурентоспроможності. Їх інтеграція у систему фінансового забезпечення відновлення економіки створює основу для формування нової моделі фінансової стійкості — адаптивної, технологічно орієнтованої та здатної протистояти екзогенним шокам.

Література:

1. Артемчук М. Д. Використання фінансових технологій для забезпечення гнучкості підприємств під час війни. Актуальні питання економічних наук. 2025. № 8. URL: <https://aeconomics.com.ua/index.php/home/article/view/261>. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14929521> (дата звернення 04.10.2025).
2. ДІА (2023). Стан та потреби бізнесу в умовах війни: результати дослідження в серпні 2023 року. URL: <https://business.diia.gov.ua/analytics/research/stan-ta-potreby-biznesu-v-umovakh-viiny-rezultaty-doslidzhennia-v-serpni-2023-roku> (дата звернення 14.10.2025).
3. Ковтун Т.Ю. Державна фінансова підтримка для стійкості та відновлення бізнесу у воєнний час. Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування. 2022. № 6 (33 (72)). С. 102—111. DOI <https://doi.org/10.32782/TNU-2663-6468/2022.6/16>
4. Кондрат О. Б. Інноваційні фінансові інструменти в системі розвитку підприємств. Український журнал прикладної економіки та техніки. 2024. Том 9. № 1. С. 339—344. Doi: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2024-1-57>

5. Поліщук В. Г. Стратегії управління фінансовими ризиками бізнес-структур в умовах воєнних конфліктів: досвід України та Ізраїлю. Економіка та суспільство. 2025. № 7. URL: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5991?utm_source=chatgpt.com (дата звернення 04.10.2025).

6. Прокопенко О. В., Редька О. З., Гарматюк О. О., Казаков В. В. Аналіз впливу державної політики на економічну безпеку машинобудівного комплексу. Академічні візії. 2023. № 20. URL: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/441/403>. Doi: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.8125130>

7. Роїк О. Р. Фінансові інструменти підтримки діяльності підприємств в умовах війни в Україні. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2023. № 46. С. 67—71. Doi: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2023-46-12>

8. Степаненко О., Канельська А. Фінансова стійкість підприємств в період воєнного стану: ризики, загрози, шляхи їх подолання. Підприємництво та інновації. 2024. № 33. С. 123—130. Doi: <https://doi.org/10.32782/2415-3583/33.21>

9. Dudley S., Ferenzi S., Clemens T. Financial Access Denial: An Irregular Approach to Integrated Deterrence. Military Review. 2023. March-April. Pp. 43—55.

10. Dligach A., Stavytskyy A. Resilience Factors of Ukrainian Micro, Small, and Medium-Sized Business. Economies. 2024. № 12 (12). Pp. 319. Doi: <https://doi.org/10.3390/economies12120319>

11. ЕБРР (2023). Annual Review 2023: Ukraine. URL: <https://www.ebrd.com/home/news-and-events/publications/annual-review/annual-review-2023.html> (дата звернення 04.10.2025).

12. ЕБРР (2023). The ЕБРР & Donors. URL: https://www.ebrd.com/content/dam/ebrd_dxp/assets/pdfs/donor-co-financing/annual-reports/Highlights-2023.pdf (дата звернення 22.10.2025).

13. EBRD (2024). launches 110 mln euro guarantee for Ukraine war-risk insurance. URL: https://www.reuters.com/markets/europe/ebrd-launches-110-mln-euro-guarantee-ukraine-war-risk-insurance-2024-12-12/?utm_source=chatgpt.com (дата звернення 22.10.2025).

14. FAO. Financing for Regenerative Agriculture. Rockefeller Foundation report. 2024. URL: <https://www.rockefellerfoundation.org/wp-content/uploads/2024/06/Financing-for-Regenerative-Agriculture-Final.pdf> (дата звернення 30.09.2025).

15. Finnerty J. D. Project Financing: Asset-Based Financial Engineering. 3rd Edition. 2013. 560 p.

16. International Monetary Fund (2024). FinTech Notes/ URL: https://www.imf.org/en/Publications/fintech-notes/?page=2&utm_source=chatgpt.com (дата звернення 22.10.2025).

17. Khalatur S., Kachula S., Oleksiuk V., Kravchenko M., Klymenko S. Anti-crisis management as a basis for the formation of a financial mechanism for the sustainable development of agricultural business. Financial and credit activity: problems of theory and practice. 2023. Vol. 5 (52). pp. 413-432. DOI: 10.55643/fcftp.5.52.2023.4169

18. Laptiev S., Zakharov O. The impact of state policy on the economic security of enterprises in Ukraine: current challenges and strategic responses. Economics, Finance and Management Review. 2025. № 1(21). Pp. 29—42. <https://doi.org/10.36690/2674-5208-2025-1-29-42>

19. Merton R. C. A Functional Perspective of Financial Intermediation. Financial Management. 1995. № 24 (2). Pp. 23—41.

20. Murray R. How a new global defense bank—the 'Defense, Security, and Resilience Bank'—can solve US and allied funding problems. Atlantic Council. 2024. URL: https://www.atlantic-council.org/in-depth-research-reports/report/how-a-new-global-defense-bank-can-solve-us-and-allied-funding-problems/?utm_source=chatgpt.com (дата звернення 04.10.2025).

21. OECD (2022). Global Outlook on Financing for Sustainable Development 2023. URL: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2022/11/global-outlook-on-financing-for-sustainable-development-2023_688aaeda/fcbe6ce9-en.pdf (дата звернення 04.10.2025).

22. Radchenko O., Tulush L., Leontovych S. Financial instruments for ensuring national security: experience of Ukraine in military conditions. Insights Into Regional Development. 2023. № 5 (1). Pp. 10—25. Doi: [http://doi.org/10.9770/IRD.2023.5.1\(1\)](http://doi.org/10.9770/IRD.2023.5.1(1))

23. World Bank Group (2023). Fintech and the Future of Finance. URL: <https://www.worldbank.org/en/publication/fintech-and-the-future-of-finance> (дата звернення 04.10.2025).

References:

1. Artemchuk, M. (2025), "Use of financial technologies to ensure business flexibility during wartime", Aktual'ni pytannia ekonomichnykh nauk, vol.8, available at: <https://a-economics.com.ua/index.php/home/article/view/261> (Accessed 4 October 2025).

2. DIIA (2023), "The state and needs of business in wartime: research results in August 2023", available at: <https://business.diia.gov.ua/analy->

tics/research/stan-ta-potreby-biznesu-v-umovakh-viiny-rezultaty-doslidzhennia-v-serpni-2023-roku (Accessed 14 October 2025).

3. Kovtun, T.Yu. (2022), "State financial support for business sustainability and recovery during wartime", *Vcheni zapysky TNU imeni V.I. Vernads'koho*, vol. 6 (33 (72)), pp. 102—111.

4. Kondrat, O. (2024), "Innovative financial tools in the enterprise development system", *Ukrains'kyj zhurnal prykladnoi ekonomiky ta tekhniky*, vol. 9 (1), pp. 339—344.

5. Polishchuk, V. (2025), "Financial risk management strategies for business structures in conditions of military conflicts: the cases of Ukraine and Israel", *Ekonomika ta suspil'stvo*, vol. 7, available at: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5991?utm_source=chatgpt.com (Accessed 4 October 2025)

6. Prokopenko, O. V., Redkva, O. Z., Harmatiuk, O. O. and Kazakov, V. V. (2023), "Analysis of the impact of state policy on the economic security of the machine-building complex", *Akademichni vizii*, vol. 20, available at: <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/441/403>.

7. Roik, O. (2023), "Financial instruments to support the activities of enterprises in the conditions of war in Ukraine", *Naukovyj visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu*, vol. 46, pp. 67—71.

8. Stepanenko, O. and Kanelska, A. (2024), "Financial stability of enterprises in the period of martial law: risks, threats, ways to overcome them", *Pidpriemnytstvo ta innovatsii*, vol. 33, pp. 123—130.

9. Dudley, S., Ferenzi, S. and Clemens, T. (2023), "Financial Access Denial: An Irregular Approach to Integrated Deterrence", *Military Review*, march-april, pp. 43—55.

10. Dligach, A. and Stavytskyy A. (2024), "Resilience Factors of Ukrainian Micro, Small, and Medium-Sized Business", *Economies*, vol. 12 (12), pp. 319.

11. EBRD (2023), "Annual Review 2023: Ukraine", available at: <https://www.ebrd.com/home/news-and-events/publications/annual-review/annual-review-2023.html> (Accessed 4 October 2025).

12. EBRD (2023), "The EBPP & Donors", available at: https://www.ebrd.com/content/dam/ebd_dxp/assets/pdfs/donor-co-financing/annual-reports/Highlights-2023.pdf (Accessed 22 October 2025).

13. EBRD (2024), "launches 110 mln euro guarantee for Ukraine war-risk insurance", available at: [https://www.reuters.com/markets/europe/ebd-launches-110-mln-euro-guarantee-](https://www.reuters.com/markets/europe/ebd-launches-110-mln-euro-guarantee-ukraine-war-risk-insurance-2024-12-12/?utm_source=chatgpt.com)

[ukraine-war-risk-insurance-2024-12-12/?utm_source=chatgpt.com](https://www.reuters.com/markets/europe/ebd-launches-110-mln-euro-guarantee-ukraine-war-risk-insurance-2024-12-12/?utm_source=chatgpt.com) (Accessed 22 October 2025).

14. FAO (2024), "Financing for Regenerative Agriculture", Rockefeller Foundation report, available at: <https://www.rockefellerfoundation.org/wp-content/uploads/2024/06/Financing-for-Regenerative-Agriculture-Final.pdf> (Accessed 30 September 2025).

15. Finnerty, J. D. (2013), *Project Financing: Asset-Based Financial Engineering*, 3rd ed, Hoboken, Canada.

16. International Monetary Fund (2024), "FinTech Notes", available at: https://www.imf.org/en/Publications/fintech-notes/?page=2&utm_source=chatgpt.com (Accessed 22 October 2025).

17. Khalatur, S., Kachula, S., Oleksiuk, V., Kravchenko, M. and Klymenko, S. (2023), "Anticrisis management as a basis for the formation of a financial mechanism for the sustainable development of agricultural business", *Financial and credit activity: problems of theory and practice*, vol. 5 (52), pp. 413—432.

18. Laptiev, S. and Zakharov, O. (2025), "The impact of state policy on the economic security of enterprises in Ukraine: current challenges and strategic responses", *Economics, Finance and Management Review*, vol.1(21), pp. 29—42.

19. Merton, R. C. (1995), "A Functional Perspective of Financial Intermediation", *Financial Management*, vol. 24 (2), pp. 23—41.

20. Murray R. (2024), "How a new global defense bank-the 'Defense, Security, and Resilience Bank'-can solve US and allied funding problems", *Atlantic Council*, available at: https://www.atlanticcouncil.org/in-depth-research-reports/report/how-a-new-global-defense-bank-can-solve-us-and-allied-funding-problems/?utm_source=chatgpt.com (Accessed 4 October 2025).

21. OECD (2022), "Global Outlook on Financing for Sustainable Development 2023", available at: https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2022/11/global-outlook-on-financing-for-sustainable-development-2023_688aaeda/fcbe6ce9-en.pdf (Accessed 4 October 2025).

22. Radchenko, O., Tulush, L. and Leontovych, S. (2023), "Financial instruments for ensuring national security: experience of Ukraine in military conditions", *Insights Into Regional Development*, vol. 5 (1), pp. 10—25.

23. World Bank Group (2023), "Fintech and the Future of Finance", available at: <https://www.worldbank.org/en/publication/fintech-and-the-future-of-finance> (Accessed 4 October 2025).

Стаття надійшла до редакції 26.10.2025 р.